

Rikosuhrimaksun määräämättä jättäminen

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeuden asiassa dnro R 20/623 29.7.2020 antamassa tuomiossa nro 20/125836 yhdelle vastaajista ei ollut määrätty rikosuhrimaksua, vaikka hänen syykseen oli luettu muun ohella 1.2.2020 tehty kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on 12.7.2021 antanut asiassa selvityksensä.

Kärjätuomari on kertonut selvityksessään katsoneensa, ettei poissaolevalle vastaajalle rikosoikeudellinen kontradiktorinen periaate huomioiden voida määrätä sellaista seuraamusta, jota ei ole mainittu hänelle tiedoksi annetussa haastehakemuksessa. Syyttäjää ei ollut vastaajille tiedoksi annetussa haastehakemuksessaan vaatinut rikosuhrimaksua vastaajalle.

RATKAISU

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta, on velvollinen suorittamaan rikosuhrimaksun. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan rikosuhrimaksu on 40 euroa, jos rangaistus tuomitaan yhdestä tai useammasta rikoksesta, joista vähintään yhdestä säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kuusi kuukautta, ja 2 momentin mukaan 80 euroa, jos rangaistus tuomitaan yhdestä tai useammasta rikoksesta, joista vähintään yhdestä säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimien määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

Kyseisessä tuomiossa vastaaja oli tuomittu rangaistukseen muun muassa kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle. Kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle rikoslain 23 luvun 8 §:ssä säädetty ankarin rangaistus on enintään yksi vuosi vankeutta.

Arviointi ja toimenpiteet

Rikosuhrimaksusta annetun lain perustelujen mukaan maksu määrätään pääasian yhteydessä eikä määräämiseen liity harkintaa. Lakiin perustuva maksuvelvollisuus ja maksun suuruus ilmoitetaan viran puolesta kaikissa niissä tapauksissa, joita rikosuhrimaksu koskee ([HE 293/2014 vp](#) ja [LaVM 32/2014 vp](#)).

Tuomioistuimen on määrättävä rikosuhrimaksu viran puolesta, vaikka syyttäjä ei esittäisikään sitä koskevaa vaatimusta. Kysymyksestä, voidaanko rikosuhrimaksu määrätä vastaajan poisolosta huolimatta tai kirjallisessa menettelyssä, jos rikosuhrimaksua koskevaa vaatimusta ei ole ilmoitettu haastehakemuksessa, totean seuraavaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä ([HE 82/1995 vp, s. 63-64](#)) on käsitelty haastehakemuksessa ilmoitettavia tietoja. Perusteluissa erotellaan toisistaan vaatimukset, jotka on ilmoitettava haastehakemuksessa ja vaatimukset, jotka siinä voidaan ilmoittaa. Hallituksen esityksessä todetaan, että mainitun lain 5 luvun 3 § 1 mom. 5 kohdan mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava vaatimus ja lainkohdat, joihin vaatimus perustuu. Säännöksen nojalla virallisen syyttäjän tulisi haastehakemuksessa ilmoittaa vaatimuksensa vastaajan tuomitsemisesta rangaistukseen syytteessä mainitusta rikoksesta. Säännöksen nojalla virallinen syyttäjä voisi ilmoittaa myös sellaista seikkaa koskevan vaatimuksen, josta tuomioistuimen on tuomittava omasta aloitteestaan. Syyttäjä voisi siten esittää esimerkiksi menettämisseuraamusta tai ajokieltoon määräämistä koskevan vaatimuksen (HE 82/1995 vp s. 64). Rikosuhrimaksu voidaan rinnastaa mainitun kaltaisiin seuraamuksiin, joista tuomioistuimen on tuomittava omasta aloitteestaan.

Tuomioistuin määrää viime kädessä tekijälle rikosuhrimaksun omasta aloitteestaan automaattisena lisänä ([PeVL 61/2014 vp](#)), eikä maksun tai sen suuruuden määräämisessä käytetä harkintaa. Kuten yllä on todettu, hallituksen esityksen mukaan vaatimuksia, joihin rikosuhrimaksu rinnastuu, ei olisi välttämättä ilmoitettava haastehakemuksessa. Tämän perusteella tuomioistuimen on määrättävä rikosuhrimaksu, vaikka sitä ei olisi haastehakemuksessa erikseen vaadittu.

Todettakoon, että sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 8 §:n 5 momentin mukaan sakkovaatimuksen yhteydessä on ilmoitettava rikosuhrimaksun määrä. Vaatimus liittyy nähdäkseni siihen, että asian kyseisen lain mukaisessa menettelyssä käsittelyn edellytyksenä on lain epäillyn suostumusta koskevan 4 §:n 1 momentin mukaan muun muassa se, että rikkomuksesta epäilty hyväksyy siitä määrättävän seuraamuksen. Kyse on tällöin eri asiasta.

Käräjätuomari on menetellyt asiassa virheellisesti jättäessään määräämättä vastaajalle rikosuhrimaksun. Vastaaja oli tuomittu rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus olisi ollut vankeutta enemmän kuin kuusi kuukautta. Vastaajan rikosuhrimaksun olisi tullut olla rikosuhrimaksusta annetun lain 3 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti 80 euroa.

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota rikosuhrimaksun määräämistä koskevien säännösten noudattamiseen.

Pyydän saattamaan ratkaisuni käräjätuomarin tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen